

особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності. Цей рівень відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій, яка визначає для фахівців магістерського рівня такі вимоги до компетенцій у сфері комунікації: зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються; використання іноземних мов у професійній діяльності.

Отже мовна підготовка, забезпечення комунікативної компетентності фахівців різних ступенів є одним з найважливіших завдань вищих навчальних закладів.

Лощинська Н.В., доцент кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ, кандидат філологічних наук

ЕТИКЕТНІ ФОРМУЛИ ЗВЕРТАННЯ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Етикет – це зведені норми поведінки і правила ввічливості в будь-якому товаристві. Мовний етикет, необхідний для досягнення комунікації, реалізується спеціальними мовними засобами, скерованими на з'ясування, підтримання, припинення комунікації. Різні мови світу виробили власні лексичні, морфологічні, синтаксичні засоби вираження ввічливості, спеціальні формули, що становлять мовний етикет. Він є складовою частиною загального етикету і становить правила мовної поведінки, що поширені в національних, соціальних, професійних групах. Так склалося, що ми живемо в епоху активних змін. Зміни ці стосуються соціальної, політичної, освітньої та інших галузей. При цьому в кожного, хто звертає увагу на рідну мову виникає ряд запитань. Для лінгвістів важливо з'ясувати таке: чи може мова залишатися незмінною,

не відображаючи суспільних змін? Відповідь очевидна: звичайно, ні. Мова це живий організм, який постійно змінюється в ході розвитку суспільства в сучасному світі, виконуючи одну з найважливіших функцій – комунікативну.

В умовах соціально-економічних перетворень, пов'язаних з формуванням нації, неминуча поява нових форм адресації мовлення. Звертання-неологізми фіксуються сьогодні практично в усіх мовних галузях, їх дослідження є актуальним і тісно пов'язане з реформами держави і суспільства. Наприклад, активно обговорюється той факт, що з початку розпаду СРСР в Україні так і не сформувалась єдина система етикетних звертань. Єдина визнана суспільством форма це запозичена у польської мови форма масового звертання до присутніх “Пані та панове!”. Стосовно індивідуальних звертань, то тут все складніше. Етикетні форми радянського часу товариш, громадянин, громадянка не сприймаються сучасним суспільством. Кожне з них є має певне ідеологічне забарвлення, провокуючи іронію і сприймається як глузування. В масовому вживанні гендерні просторічні звертання жіночко, мужчино, дівчино, молодий чоловіче тощо. Або універсально-нейтральне добродію. З деякого часу одіозно-комічного відтінку набуло звертання “любі друзі”! Зміна форм звертань обумовлена певними ідеологічними чинниками і реальність змушує миритись з непередбачуваністю політичного мислення. З лінгвістичного погляду слід оцінити вплив таких змін на сучасну українську мову і окреслити перспективи подальшого розвитку нових мовних одиниць з урахуванням громадської думки. Неологізми з'явились і продовжують з'являться у всіх мовах світу, у всіх мовних галузях. Процеси словотворчості й кодифікації перебувають у нерозривному зв'язку з процесами реформування держави і суспільства. По-перше, для мови є природньою потреба в виникненні нової лексичної одиниці, яка призначена заповнити існуючу в мові прогалину. По-друге, виникає необхідність в поступовій стандартизації нової мовної одиниці як словникової, покликаній виконувати безособові офіційні функції в ролі універсального коду, придатного для вживання незалежно від ситуації.

Офіційна назва співробітників ОВС “працівник міліції”, зафіксована в тексті закону “Про міліцію” діє поруч з одиницею

“співробітник органів внутрішніх справ” і не викликає протестів у представників соціуму. Однак при всій нейтральності форма адресації працівник міліції є незвичною, незручною і підпорядковується мовленнєвій варіативності: міліціонер, патрульний, дільничний, співробітник міліції тощо. Значно більше проблем виникає у зв'язку з утворенням етикетної загальноприйнятої форми звертання громадян до працівників ОВС. На даний момент колись поширена форма товариш міліціонер вийшла з ужитку. Однак, в умовах бюрократизації спілкування між співробітниками міліції та громадянами повинна бути форма звертання, позбавлена індивідуальних ознак і наділена тільки тими ознаками, яких надає адміністративний статус носія. Будь-який адресант повідомлення, що містить нову форму адресації, повинен бути певен, що його зрозуміє адресат. Відсутність необхідної форми адресації призводить до того, що в комунікативних ситуаціях, які вимагають використання формул мовленнєвого етикету стосовно працівників ОВС, більшість громадян відчують серйозні труднощі і часто обходяться без прямої адресації, послуговуючись загальними формулами ввічливості: “Підкажіть, будь-ласка”, “Чи не могли б ви...”, ”Вибачте ...”, “Прошу вибачити мене ...” і т. д. Традиційна форма “товариш міліціонер” це на сьогодні історично установа форма. Тому суспільство і кожний окремих громадянин повинні самі визначити, як звертатися на вулиці до працівника міліції. Головне, щоб ці звертання були коректні й тактовні.

Конструктивна дискусія, як слід звертатись до правоохоронців, переважно торкається двох варіантів: пане міліціонер і товаришу міліціонер. Однак жоден з них не може бути сприйнятий як нейтральний і загальновизнаний. Варіант пане міліціонер містить певну повагу, а як показують останні події та опитування громадян, в сучасному українському суспільстві особливої поваги до міліціонерів не спостерігається. Варіант товариш міліціонер, заснований на невяному в українських військових офіційно визнаного колись звертання товариш, має відтінок застарілості. Однак, за існуючими дослідженнями, саме цей варіант є найбільш вживаним українськими громадянами. Як складеться його доля в майбутньому невідомо. Ще часто обговорюваними є варіанти

громадянин міліціонер і офіцер. Обидва теж не підходять для української дійсності. В семантиці словосполучення громадянин міліціонер є прихована асоціація з тюремним жаргоном, а традиційне для західних країн звертання до міліціонера офіцер не завжди є доречне, оскільки не всі з них є офіцерами.

Цілком можливо, що дискусія щодо нового звертання до працівника міліції призведе до виникнення абсолютно нового, не пов'язаного з нині існуючими, звертання, яке приживеться з часом у мові. Важливість і актуальність громадського обговорення питань словотворчості безсумнівна. Однак залучати до цього процесу слід передусім лінгвістів, письменників, журналістів і тих, кого це питання безпосередньо стосується. В іншому випадку дискусія може опуститись до жаргону й безграмотності. Не варто забувати, що мова, яка є атрибутом нації, нерозривно пов'язана і з державою. Саме в процесі становлення держави створюються умови для формування єдиної офіційної мови і з'являються форми адресації, що набувають статусу мовленнєвої норми.

Мамка Г.М., заступник начальника
ГСУ МВС України, кандидат
юридичних наук

ЩОДО ПИТАННЯ ВОЛОДІННЯ МОВОЮ, ЯКОЮ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Відповідно до ч. 3 ст. 29 КПК України право використовувати рідну мову чи іншу мову, якою вони володіють, а також користуватись послугами перекладача мають ті учасники кримінального провадження, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою. Таким чином, визначальним у цьому питанні є факт володіння (неволодіння) чи недостатнього володіння державною мовою, якою і здійснюється кримінальне провадження. Відповідно законною підставою, зокрема залучення перекладача, є неволодіння чи недостатнє володіння учасником кримінального провадження мови, якою здійснюється кримінальне провадження. Саме ця обставина дозволяє відокремити законні вимоги щодо участі перекладача від умисних спроб невиправдано